

Klima- og forurensningsdirektoratet

Postboks 8100 Dep
0032 Oslo

SAK: 2010/397

Oslo, 8.3.2012

Høringsuttalelse fra Natur og Ungdom vedrørende søknad om utslippstillatelse fra Nussir ASA

Innledning

Hvert 10. minutt forsvinner en art fra jorda. Det er menneskelig aktivitet og påvirkning som er hovedårsaken til ødeleggelse av natur og utryddelse av arter, og at vi får en mindre mangfoldig og bærekraftig natur.

I Norge står rundt 4000 arter oppført på Artsdatabankens rødliste over truede arter. Norge har forpliktet seg internasjonalt for å stoppe tapet av naturmangfold innen 2020, et mål det kan bli svært vanskelig å nå.

Utryddelse av arter skjer når arters leveområder ikke blir ivaretatt på riktig måte. Ødeleggelse eller forstyrrelser av leveområder er den største faktoren til at arter utryddes. For at artsmangfoldet skal ivaretas, må økosystemer og leveområder få nødvendig beskyttelse.

Det er den totale belastningen på en truet arts økosystem som avgjør om arten klarer seg eller ikke. Hvis en nøkkelart i økosystemet fjernes eller svekkes vil dette få ringvirkninger for økosystemet som helhet. Skade på arter langt ned i næringsnettene vil kunne få store konsekvenser for arter som er avhengige av disse for å overleve.

Natur og Ungdom stiller seg kritiske til Nussir ASAs planer om sjødeponi for deponering av gruveavgang i Repparfjorden, Kvalsund kommune. Denne høringsuttalelsen utdyper våre innvendinger i saken.

Med vennlig hilsen

Silje Lundberg (sign.)
Leder i Natur og Ungdom

Mari Winsents (sign.)
Nestleder i Natur og Ungdom

Ådne Feiring (sign.)
Fagmedarbeider i Natur og Ungdom

Fjorden som økosystem

For å forstå påvirkningen et eventuelt sjødeponi vil ha for de ulike artene som lever i fjorden, må man se på utslippets påvirkning på hele økosystemet. Dette er noe vi mener er en mangel i konsekvensutredningen, der det i all hovedsak fokuseres på konsekvenser for marine arter i de øvre delene av vannsøylen. Vi mener det er et mål å belyse den samlede belastningen tiltaket vil ha på økosystemet som helhet, for å få et godt nok inntrykk av mulige konsekvenser for artsmangfoldet i fjorden.

I konsekvensutredningen påpekes det at utbygging med sjødeponi vil medføre at bunnhabitatet forsvinner i selve deponiområdet. Dette vil få konsekvenser for tilgang på føde for bunnlevende fisk og yngel, noe som kan gi negative effekter for resten av næringskjeden.

Innenfor det aktuelle sjødeponiområdet, nordøst for Fægfjordholmen, er det registrert gyte- og oppvekstområde for kysttorsk og flere viktige fiskeplasser (Falk og Christensen 2011).

Utslipp av avgang er i utgangspunktet planlagt på 30 – 60 meters dyp og kysttorsk gyter på 20-100 meters dyp. Dette innebærer at det kan oppstå overlapp mellom økt partikkelmengde i vannet og nylig gyttede torskkegg.

Det har de siste årene blitt foretatt sterke reguleringer av den norske bestanden av kysttorsk, da man har sett at den har hatt en tilbakegang de siste årene.

I Havforskningsinstituttets kvoteråd for norsk kysttorsk nord for 62° N slås det fast at:

«Toktresultater tyder på at gytebestanden er på sitt laveste. Rekrutteringen har holdt seg lav siden 2002. Fiskedødeligheten ser ut til å variere noe, uten en klar trend.» Og deres anbefaling til norske myndigheter er følgende: *«Havforskningsinstituttet er enig i ICES sitt råd om en gjenoppbyggingsplan. Den framlagte gjenoppbyggingsplanen kan bli et viktig skritt mot en tryggere forvaltning av kysttorsk. Kysttorsk nord for 62-graden er et kompleks av flere lokale og regionale komponenter/bestander. Det er en stor utfordring å sikre godt nok vern for de komponenter som er i dårligst forfatning.»*¹

Med bakgrunn i dette er det svært viktig at gyte- og oppvekstområder for kysttorsk blir ivarettatt på best mulig måte og ikke utsatt for belastninger slik som partikkelspredning fra deponiet kan være. Kysttorsk er av International Council for the Exploration of the Sea (ICES) definert som en trua art. Norske myndigheter har de siste årene satt i gang en rekke tiltak for å bevare den norske bestanden av kysttorsk. For truede arter har den samlede belastningen på gyte- og oppvekstområder mye å si for opprettholdelsen av bestandene, og det er viktig at gyteområder ikke blir påvirket av ytterligere belastninger, som f.eks. spredning av partikler.

Miljøgifter har vært og er et stort problem i norske fjorder. Og i mange av fjordene sliter man fortsatt med å rydde opp i gamle miljøsynder. Natur og Ungdom mener det er viktig å ta vare

¹ http://www.imr.no/radgivning/kvoterad/kvoterad_2012/ices-rad_pa_arktiske_bestander/norsk_kysttorsk_nord_for_62_n/nb-no

på de resterende artsrike og ”friske” fjordene vi har i landet. Tiden for ødeleggelse av de norske fjordene er over.

Naturtypen «fjord» står oppført på den norske rødlista over trua naturtyper i Norge. Å etablere ny forurensning i en type natur som er oppført på den norske rødlista over trua naturtyper er ikke akseptabelt. Repparfjorden er en forholdsvis grunn fjord, noe som vil kunne øke risikoen for ødeleggelse av viktig marint liv på grunn av et deponi.

Det søkes om tillatelse til å deponere kobber- og nikkelholdig avgang, som også vil ha spor av flotasjonskjemikalier og bli tilsatt flokkuleringsmiddelet Magnafloc 10. Natur og Ungdom registrerer at konsekvensutredningen slår fast at konsekvensene av kobber og nikkel i avgangen beskrives å ha forskjellig virkning fra artsgruppe til artsgruppe og vil variere i forhold til individets alder. Vi ønsker å påpeke at egg, larver og yngel som lever i tilknytning til gyte- og oppvekstområdet for kysttorsk er spesielt sårbart i så sammenheng. I tillegg til vandrende lakse-smolt fra Repparfjordelva.

Nasjonal laksefjord

Repparfjorden har status som nasjonal laksefjord og Repparfjordelva har status som nasjonalt laksevassdrag. I Stortingsproposisjon 32 (2006-2007) ”*Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder*” står følgende begrunnelse for hvorfor man opprettet nasjonale laksevassdrag og – fjorder: ”*Formålet med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er å gi et utvalg av de viktigste laksebestandene i Norge en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep og aktiviteter i vassdragene og mot oppdrettsvirksomhet, forurensning og munningsinnngrep i de nærliggende fjord- og kystområdene. Tiltak i laksefjorder med risiko for alvorlig forurensning som kan skade villaksen er en av flere typer tiltak som ikke tillates.*”

Det planlagte deponiområdet vil ligge innenfor grensen for den nasjonale laksefjorden. Laks fra Repparfjordelva må vandre gjennom planområdet flere ganger for å fullføre sin livssyklus. Det kan også tenkes at laks fra Altaelva og andre elver i regionen vil kunne oppholde seg i planområdet.

Ved et sjødeponi og mulig partikkelspredning fra dette endrer fjordvannet seg og det vil være usikkert om villaksen klarer å navigere seg fram til gyting i laksevassdraget Repparfjordelva.

Det eksisterer ikke dokumentasjon over vandringsmønsteret til voksen laks i Repparfjorden. Det finnes heller ikke mye informasjon om laksens tilbakevandring til kysten og elvene fra norske fjordsystemer. NIVAs konsekvensutredning viser dessuten til at det er mangelfull kunnskap om effekten av partikkelutslipp til marint miljø og marine deponier på fisk. Denne mangelen på sikker kunnskap gjør at det er knyttet stor usikkerhet til hvilke konsekvenser endringen av vannkvaliteten i fjorden (partikler fra deponiet) ved dypvannsdeponiet vil ha for laksebestanden i fjorden og det tilhørende laksevassdraget. I følge Kapittel 6.3 i Stortingets proposisjon 32 (2006-2007) skal føre-var-prinsippet anvendes ved manglende kunnskap knyttet til det planlagte tiltakets påvirkninger på villaksen.

Internasjonal skepsis

Internasjonalt ser vi en økende skepsis mot bruk av sjødeponi for gruveavfall.

I dag er det bare Norge, Indonesia, Papa Ny-Guinea, Filipinene og Tyrkia som benytter sjødeponi. I de fleste andre land er det et strammere regelverk for forurensing til sjø som i praksis utelukker bruk av sjødeponi av gruveavfall. I tillegg er det noen land som også har et uttalt forbud mot sjødeponering av gruveavfall. Den økte skepsisen mot sjødeponering gjør at flere og flere land utvikler nye og bedre måter å behandle avfallet på. Både gjennom avfallsminimering, tilbakefylling eller å nyttiggjøre seg av avfallet i andre produkter.

Dersom norske myndigheter ikke stiller strenge utslippskrav til norsk industri, står industrien i fare for å bli utkonkurrert internasjonalt.

United Nations Environment Programme (UNEP) har satt i gang et arbeid sammen med Londonkonvensjonen for å få kontroll over avfallsdeponering i marine områder, nettopp for å hindre et stadig dårligere marint miljø. Et vedtak her kan føre til at utslippene av gruveavfall fra landbasert industri blir underlagt det samme strenge regelverket for utslipp på åpent hav. Et slikt vedtak vil i mange tilfeller utelukke sjødeponi som en behandlingsmåte for gruveavfall.

International Finance Corporation/World Bank Group kom i desember 2007 med gjeldende retningslinjer for miljø, helse og sikkerhet for gruver.² Dette er retningslinjer for "Good International Industrial Practice" (GIIP) som det er forventet at finansinstitusjoner skal følge når de er involvert i gruve drift. Retningslinjene sier blant annet at "shallow marine tailings disposal" er i strid med miljømessig akseptabel industripraksis. Uttrykket "shallow marine" er uklart, men for at dette utsagnet i retningslinjene skal ha en mening, må det dreie seg om dyp der man et rikt biologisk liv som kan bli skadelidende grunnet utslipp av gruveavfall. I faglige sammenhenger blir "shallow marine" omtalt som dyp ned 250 - 500 m. Til sammenligning er dypeste punkt i Repparfjorden ned 127 meter.

Hvis man legger disse retningslinjene til grunn vil både de aktive og søkte sjødeponiene for gruveavfall i Norge bli kategorisert som miljømessig uakseptable.

Alternativ bruk av avgang

Natur og Ungdom mener det må stilles krav til Nussir ASA om alternativ bruk av avgangen fra det planlagte prosjektet. Å benytte seg av avgangen som en ressurs i stedet for avfall er den mest bærekraftige måten å behandle avfall fra gruveindustrien på. Alternativ bruk i andre produkter, eller til andre formål kombinert med tilbakefylling i gruver er løsninger som vil kunne gjøre sjø- og landdeponering av denne type avfall til historie. Alternativ bruk av

² IFC/World Bank Group 2007: Environmental, Health, and Safety Guidelines MINING
[http://www.ifc.org/ifcext/enviro.nsf/AttachmentsByTitle/gui_EHSGuidelines2007_Mining/\\$FILE/Final++Mining.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/enviro.nsf/AttachmentsByTitle/gui_EHSGuidelines2007_Mining/$FILE/Final++Mining.pdf)

avgang kombinert med tilbakefylling i gruver er den teknologien som internasjonalt blir sett på som den «best tilgjengelige» for behandling av avfall fra gruveindustrien.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft våren 2009. Loven gir regler for bærekraftig bruk og vern av naturen. Det betyr at Norge får nye virkemidler for å kunne ta vare på natur også utenfor verneområdene.

Alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk:

§4 (forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer)

Målet er at mangfoldet av naturtype ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det antas rimelig.

Jf. §4 i naturmangfoldloven skal naturtyper og artsmangfold ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde, og det ses på som et mål at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet skal ivaretas. Et sjødeponi som vil ødelegge alt liv i deponiområdet i over mange år fremover vil kunne få store konsekvenser for artene som lever på bunnen av fjorden, og også på fjordens økosystem som helhet. Sjødeponiet, og partikkelspredning fra deponiet vil føre til at arter som har deponiområdet som sitt naturlige leveområde ikke vil kunne leve der lenger grunnet deponiets konsekvenser på det marine livet på bunnen av fjorden, og partikler fra gruveavgang i vannsøylen. Natur og Ungdom kan derfor ikke se at Nussir ASAs planer om sjødeponi er forenelige med naturmangfoldlovens §4.

§5 (forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Forvaltningsmålet etter første ledd gjelder ikke for fremmede organismer.

Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnlaget for framtiden.

Jf. naturmangfoldlovens §5 skal artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og artene skal forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. §5 slår også fast at artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene de er avhengige av skal ivaretas. Når bunnfaunaen i deponiområdet dør ut vil dette ha store konsekvenser for det øvrige økosystemet i fjorden og vil spille inn på det marine livet i fjorden. Partikler fra gruveavgangen vil også påvirke produksjon av alger og planteplankton i fjorden som har mye å si for økosystemet i fjorden. Toksisk avgang som blir deponert i det marine miljø, kan gjøre stor skade på det marine livet og tas opp i næringskjeden. Natur og

Ungdom er redd for konsekvensene dette vil ha for økosystemene i fjorden, og særlig for konsekvensene for de tidligere nevnte truede artene som lever der.

§9 (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Natur og Ungdom mener Nussir ASAs søknad om deponering av gruveavgang i Repparfjorden strider med §9 av naturmangfoldloven. Føre-var-prinsippet i loven tar sikte på å unngå vesentlig skade på naturmangfoldet. Det er Natur og Ungdoms syn at et dypvannsdeponi i Repparfjorden vil ha store konsekvenser for livet i fjorden. Utredninger om konsekvenser for naturmangfoldet slår fast at det vil forekomme negative konsekvenser betydelige. Det er utafra de faglige rapportene vanskelig å si hvilke konkrete konsekvenser deponiet har for livet i fjorden og hvor betydelige disse vil være for det marine miljø.

§10 (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Natur og Ungdom kan ikke se at det er vist til de samlede belastningene det planlagte dypvannsdeponiet vil ha for økosystemet i fjorden i NIVAs konsekvensutredning. Repparfjorden har status som nasjonal laksefjord og har dermed særskilte krav til standarder for villaksen. Natur og Ungdom mener at dypvannsdeponiets påvirkning på økosystemet i fjorden ikke er vurdert ut fra den samlede belastningen fjordens økosystem er eller vil bli utsatt for i konsekvensutredningen. Etter vårt syn strider dette med §10 i naturmangfoldloven

Konklusjon

Naturen er verdifull og uerstattelig. Frisk luft, rent vann, mat, medisiner og materialer er alt sammen ressurser vi mennesker får av naturen og som vi er helt avhengige av for å overleve. Norske myndigheter har et særskilt ansvar for å ta vare på naturmangfoldet. Enten det er å verne verdifulle områder eller å sørge for at næringsvirksomhet ikke får tillatelse til å ødelegge naturen.

Repparfjorden har status som nasjonal laksefjord og har viktige gyte- og oppvekstområder for kysttorsk. Det er en rekke viktige arter som lever i eller i tilknytning til fjorden, også helt i randsonen for deponiområdet.

Natur og Ungdom mener det ikke er miljømessig forsvarlig å tillate et sjødeponi for gruveavfall i Repparfjorden. Videre mener vi at den eneste miljømessige forsvarlige løsningen på avfallsproblematikken knyttet til prosjektet er avfallsminimering og alternativ bruk av avgangen, kombinert med tilbakefylling i gruva.

Litteratur og lovverk:

Falk, A. H. og Christensen, G. N. 2011. Kartlegging av marine fiskeressurser i Repparfjorden, Finnmark. Grunnlagsundersøkelse. Akvaplan-niva rapport nr: 4973 – 02.

Bonden, A. 2011. Alternativ disponering av avgangsmasse fra Nussir og Ulveryggen. Bergfald miljørådgivere 2011

Falk, A. H. og Christensen, G. N. 2011. Gruvedrift i Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune, Finnmark- Konsekvenser av landdeponi og sjødeponi for marin fisk og fiskeri i Repparfjorden. Akvaplan-niva rapport nr: 5249 – 02.

Stortingsproposisjon 32 (2006-2007) ”*Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder*”

Ot.prp.nr 52 (2008-2009) *Om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)*